

Radiografia amb targetes grogues

- Espanya és a la cua de la UE en innovació perquè el sistema educatiu no potencia la creativitat

JOAN MAJÓ*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 1.02.09

Sóc molt prudent amb les dades de certs informes o radiografies de la nostra realitat econòmica i social quan els elaboren organismes --i els publiquen mitjans-- que d'una manera o altra estan lligats al debat polític. Aquest debat s'hauria de centrar en les solucions, però cada vegada més se centra a determinar quina és la realitat. No es parla de què s'ha de fer per eliminar el terrorisme, sinó que es discuteix si va ser ETA o el terrorisme islàmic qui va posar les bombes a Madrid; no es parla de com sortir de la crisi, es discuteix si hi ha crisi o no; no es busca amb qui negociar el finançament: es discuteix quin és el dèficit fiscal. La deformació intencionada de la realitat ha substituït les propostes de futur.

Costa posar-se d'acord amb els remeis, ja que no ens hem posat d'acord abans --perquè sovint no convé-- sobre quines malalties patim. D'aquí ve el meu escepticisme. I d'aquí ve la satisfacció quan apareix un informe que, per la independència de l'organisme i el rigor del mètode, pot ser difícilment discutit.

LA UNIÓ EUROPEA ha fet públic, un any més, un estudi sobre la competitivitat i la innovació en els 27 països que la formen, comparant-los amb altres àrees del món. La conclusió és que els índexs de la UE

estan millorant molt poc respecte del Japó i una mica més respecte dels Estats Units, però que estan molt lluny dels objectius fixats per a l'any 2010, a Lisboa. No recuperem l'endarreriment de fa 10 anys.

Més que això, el que m'interessa ara destacar aquí són les comparacions interiors que fa l'informe, i sobretot la posició espanyola, tot a partir de dades del 2007, que són les dades de què dispo. Espanya ocupa en l'índex global d'innovació la posició 17 entre els 27. Quan es va començar a calcular l'índex, la UE només tenia 15 membres i Espanya era el número 12. Seguim tenint al darrere Grècia, Itàlia i Portugal, però ens han passat al davant la República Txeca, Noruega, Estònia, Eslovènia i Xipre. Espanya i aquests vuit països constitueixen el grup dels anomenats, diplomàticament, "moderadament innovadors". L'índex espanyol està un 32% per sota de la mitjana europea (31 respecte de 45), tot i tenint en compte que aquesta mitjana ha baixat molt per l'entrada dels nous membres de l'Europa de l'Est. Espanya queda ara un 50% per sota dels líders: Suècia, Finlàndia, Dinamarca i Alemanya (31 respecte de 62).

L'informe d'aquest any no detalla les dades "regionals". No les comento per tant, convé no oblidar que Catalunya, que el 2001 era la segona regió espanyola en el rànquing, ara està superada per Madrid, Euskadi i Navarra, i que ocupa el quart lloc, amb València.

Em sembla molt interessant analitzar els índexs parcials dins del global i comentar algunes observacions que fan els autors, perquè això permet acostar-nos més a les causes i entendre el perquè dels mals resultats.

Dels 25 indicadors parcials, Espanya s'ha estancat en 11 (per exemple, inversions en tecnologies informàtiques) i ha empitjorat en cinc més (nombre de llicenciats en ciències i enginyeria, participació en educació contínua, innovació en les petites empreses, registre de patents...).

Dels comentaris que conté l'informe, em vull centrar en tres que no sé si són els més importants, però que a mi m'han interessat molt perquè es refereixen al vessant educatiu i, a més a més, són de plena actualitat. Mencionen els autors, entre d'altres, tres coses que els preocupen. 1) El sistema de recerca i innovació pateix una disminució del capital humà i un dèficit de persones amb competències professionals, i aquesta tendència podria empitjorar a causa de les perspectives demogràfiques. 2) La ratificació i el desenvolupament del procés de Bolonya podria ajudar a millorar aquestes tendències, ja que permetria i facilitaria una immigració qualificada i un retorn d'estudiants espanyols, actualment a l'estranger. 3) S'ha observat una reducció del nombre de doctorats en ciències i enginyeries, i una disminució de la motivació cap a la formació en àrees relacionades amb la tècnica, cosa que fa pensar que, en el futur, pot haver-hi una manca de perfils adequats a les necessitats del país. En alguns casos, s'ha observat que, en lloc de ser estimulada, sembla que la creativitat es consideri una amenaça o un problema a l'interior del sistema educatiu, i això fa que més endavant pugui fallar un dels elements fonamentals del procés d'innovació.

EN RESUM, penso que tenim una radiografia objectiva i preocupant que ens obliga a centrar el focus de la nostra atenció en els processos d'educació i formació. Entre moltes altres, m'agradaria destacar tres targetes grogues. 1) La urgència de fer transparent el nostre sistema de formació enmig del context europeu, a través d'apostar sense

reticències pel que s'ha anomenat procés de Bolonya. 2) La necessitat de cercar maneres d'estimular l'interès i les motivacions cap a formacions tècniques de tots els nivells, fent una veritable transformació de la formació professional. 3) Finalment, l'acceptació que la creativitat no és una cosa pròpia sobretot d'artistes o altres agents culturals, sinó que la creativitat en totes les àrees de la vida social i econòmica és la clau del benestar futur. Estimular-la és un deure i reprimir-la suposaria un greu error.

En l'actual reglamentació esportiva, tres targetes grogues són una acumulació perillosa, però cinc suposen la suspensió...

*Exministre d'Indústria.